

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Jasmina Nurminen

VARHAISKASVATUS PERHEEN EROTILANTEESSA

Kohtaaminen ja tukeminen varhaiskasvatuksen opettajan työssä

Sosiaali- ja terveystieteiden
2020

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Jasmina Nurminen
Opinnäytetyön nimi	Varhaiskasvatus perheen erotilanteessa – Kohtaaminen ja tukeminen varhaiskasvatuksen opettajan työssä
Vuosi	2020
Kieli	suomi
Sivumäärä	38 + 3 liitettä
Ohjaaja	Aira Bragge

Opinnäytetyön tarkoituksena oli vastata kysymyksiin, miten varhaiskasvatuksen opettaja kohtaa ja työskentelee erotilanteessa olevan perheen kanssa ja miten lasta tuetaan erotilanteessa varhaiskasvatuksessa. Tutkimus tarjoaa teoreettisen otannan Vaasan kaupungin varhaiskasvatuksen opettajien tekemästä yhteistyöstä vanhempien kanssa eron aikana ja lapsen huomioimisesta ja tukemisestä erotilanteessa.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys käsittelee aiheita perhe käsitteenä, vanhempien ero, lapsi osana eroa, varhaiskasvatus ja varhaiskasvatuksen opettaja. Tutkimuksessa kerrotaan myös aiheista varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukainen yhteistyö vanhempien kanssa ja ammattilainen osana perheen erotilannetta. Tutkimus toteutettiin teemahaastattelemalla kolmea varhaiskasvatuksen opettajaa. Haastatteluista saadut äänitiedostot litteroitiin tekstitiedostoiksi. Saatu aineisto käsiteltiin aineistolähtöisellä sisältöanalyysillä.

Tutkimuksessa todettiin, että lapsen tukeminen vanhempien eron aikana koetaan tärkeäksi. Lasta ja perhettä tuetaan perheestä lähtevällä tavalla. Tuen tarve arvioidaan tilanteen mukaan yksilöllisesti. Lapselle tarjotaan tukea, turvaa ja läheisyyttä. Päiväkoti tarjoaa lapselle struktuuria ja jatkuvuuden tunnetta kotitilanteiden muuttuessa. Useimmissa tilanteissa varhaiskasvatuksen opettajat kokivat, että vanhemmat kertovat avoimesti, mitä kotona tapahtuu. Erotilanteesta kertominen voidaan nähdä eräänlaisena avunpyyntönä. Vanhemmat toivovat tukea lapselleen ja usein kysyvät apua kotona toimimiseenkin.

ABSTRACT

Author	Jasmina Nurminen
Title	An Early Childhood Education in a Family Divorce Situation – Encounter and Support in an Early Childhood Education Teacher’s Work
Year	2020
Language	Finnish
Pages	38 + 3 Appendices
Name of Supervisor	Aira Bragge

The purpose of this bachelor’s thesis is to get answers to how an early childhood education teacher encounters and works with divorced families and supports a child in early childhood education when parents are divorcing. The study provides a sample of how early childhood education teachers work with parents during divorce and how to support and take child into account, when parents are divorcing.

The theoretical frame deals with family and parent’s divorce, the child as a part of divorce and early childhood education. The research deals also with the cooperation with the parent and how a professional is involved in the divorce. The research was conducted through interviewing three early childhood education teachers. The audio files obtained from the interviews were transcribed into text files. The obtained material was processed by data-driven content analysis.

The results show that supporting the child during divorce is important. The child and the family are supported in a family-oriented way. The need for the support will be assessed on a case-by-case basis. The child is offered support, safety and intimacy in early childhood education. The kindergarten offers the child structure and sense of continuity as home situations changes. In most situations’ parents talk openly about what is going on at home. Telling about the divorce can be seen as a kind of request for help. The parents want support for their child and often ask for help for situations at home.

Keywords Parents, child, early childhood education, early childhood education teacher, divorce

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
2	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	8
	2.1 Tutkimusongelmat	8
	2.2 Aiheen rajaaminen	9
3	PERHE KÄSITTEENÄ.....	11
	3.1 Vanhempien ero	11
	3.2 Vanhemmuussuunnitelma – esimerkki lapsen asioista sopimiseen.....	12
4	LAPSI EROSSA.....	14
	4.1 3–4-vuotias lapsi	14
	4.2 Lapselle kertominen.....	16
5	VARHAISKASVATUS	18
	5.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja varhaiskasvatussuunnitelma	18
	5.2 Varhaiskasvatuksen opettaja.....	19
	5.3 Tuen tarpeen tunnistaminen.....	20
6	VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEIDEN MUKAINEN YHTEISTYÖ VANHEMPIEN KANSSA.....	22
7	AMMATILAINEN OSANA VANHEMPIEN EROPROSESSIA.....	23
8	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	24
	8.1 Tutkimusote	26
	8.2 Aikaisemmat tutkimukset	26
9	TULOKSET	29
	9.1 Vanhempien erojen näkyminen päiväkodissa.....	29
	9.2 Lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa	31
	9.3 Yhteistyö vanhempien kanssa.....	33
10	JOHTOPÄÄTÖKSET	37
	10.1 Eettisyys.....	40
	10.2 Validiteetti ja reliabiliteetti	40
	LÄHTEET.....	42

LIIETTEET

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Saatekirje**LIITE 2.** Kyselylomake**LIITE 3.** Muistilista

1 JOHDANTO

Kun vanhemmat päättävä erota, miten se vaikuttaa lapsiin? Suomessa solmittiin vuosina 2018 ja 2019 yhteensä 46 095 avioliittoa. Vuonna 2019 avioliitossa olevista pareista 13 365 päättyi avioeroon. Luku nousi 195:llä edellisestä vuodesta (Tilastokeskus 2020 a.) Lapsiperheitä Suomessa vuonna 2019 oli 558 302. Näistä perheistä 57 prosenttia oli avioparien muodostamia ja 25 prosenttia avoparien muodostamia (Tilastokeskus 2020 b.) Luvut eivät suoraan kerro, kuinka moni eroista tapahtuu lapsiperheissä tai minkä ikäisten lasten perheissä. Ne kuitenkin kertovat sen, että eroja tapahtuu ja on oletettavaa, että niitä tapahtuu myös varhaiskasvatusikäisten lasten perheissä. Halusin lähteä tutkimaan asiaan varhaiskasvatuksen näkökulmasta, koska tavoittelen varhaiskasvatuksen opettajan virkalkelpoisuutta. Huomasin, että ammattilaisille on vähän tietoa varhaiskasvatusikäisen lapsen vanhempien erosta. Taustatutkimuksesta kävi ilmi, että varhaiskasvatuksen opettajan työstä vanhempien eron aikana ja lapsen tukemista erotilanteessa on hyvin hajanaista tietoa. Ammattilainen tarvitsee työssään tietoa ja taitoa, jotta voi auttaa vanhempia heidän tarvitsemallaan tavalla. Tämän vuoksi haluan koota opinnäytetyön teoriaosuuteen tietoa perheestä ja vanhempien erosta, lasta osana eroa ja käsitellä varhaiskasvatuksen tehtävää ja mahdollista roolia erotilanteessa. Tutkimuksen avulla pyrittiin kartoittamaan ammattilaisen näkemyksiä aiheesta.

Tutkimuksen yhteistyötahona toimii Vaasan kaupunki ja tutkimukselle haettiin tutkimuslupa varhaiskasvatuksen johtajalta. Alkuperäisen tutkimussuunnitelman mukaisesti saatekirje ja alkukartoitus lähetettiin kymmeneen satunnaisvalinnalla valittuun päiväkotiin. Vastausajan puitteissa alkukartoitukseen ei tullut vastauksia, joten vastausaikaa lisättiin ja alkukartoitus laitettiin uudestaan kymmeneen alkuperäiseen päiväkotiin sekä otettiin yhteyttä vielä neljään uuteen päiväkotiin. Haastatteluihin osallistui kolme varhaiskasvatuksen opettajaa. Haastattelut toteutettiin etäyhteyden avulla kevään COVID 19- tilanteen vuoksi. Haastateltaville lähetettiin teemahaastattelun pohja etukäteen tutkittavaksi, jotta heillä oli mahdollisuus pohtia kysymyksiä etukäteen. Haastatteluista saatu äänimateriaali litteroitiin kirjallisiksi tiedostoiksi ja saatu materiaali käsiteltiin aineistolähtöisellä sisältöanalyysillä.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa opiskelijalle lisää valmiuksia kohdata eronnoita perheitä työssään ja osaamista työskennellä haastavassa tilanteessa yhteistyössä vanhempien kanssa. Työ mahdollisesti lisää muiden ammattilaisten tietoisuutta vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä eron aikana. Yhteistyötaholle tutkimus tarjoaa teoreettisen otannan erilaisista tavoista kohdata ja tukea perhettä ja lasta varhaiskasvatuksessa hankalan elämäntilanteen aikana. Tutkimuksen muita mahdollisia hyötyjä ovat, että löydetään jo hyviä toimivia tapoja erotyöhön tai hyviä kehittämisideoita. Suomen avioerojen kehityksen suuntaa seurataan kokonaisavioeroluvulla. Vuosina 1994–2014 luku on vaihdellut 47:n ja 51:n välillä (Väestöliitto 2020). Tämä tarkoittaa sitä, että arviolta puolet avioliitoista päättyy eroon. Oletettavaa on, että osa avioeroista tapahtuu perheissä, joissa on lapsia. Miten ero vaikuttaa lapseen ja miten esimerkiksi lapsen käymässä varhaiskasvatuksessa tilanteeseen reagoidaan. Toisin sanoen tutkimuksella pyritään avaamaan aihetta, joka on yhteiskunnallisesti vaikuttava ja ajankohtainen.

Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa Vaasan alueen varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen opettajien tekemää työtä 3–4-vuotiaan varhaiskasvatusikäisen lapsen vanhempien kanssa eron aikana sekä lapsen tukemista. Työn tarkoituksena on antaa teoreettinen otanta, miten varhaiskasvatuksen opettajat tekevät yhteistyötä vanhempien kanssa eron aikana sekä miten lasta huomioidaan ja tuetaan erotilanteessa. Tutkimukseen tehdyistä haastattelujen materiaaleista koottiin muistilista, jota varhaiskasvatuksen opettaja voi käyttää työnsä tukena.

2.1 Tutkimusongelmat

Tutkimuksen tutkimusongelmat ovat:

- Miten varhaiskasvatuksen opettaja kohtaa ja työskentelee erotilanteessa olevan perheen kanssa?
- Miten lasta tuetaan erotilanteessa varhaiskasvatuksessa?

Tutkimusongelmia lähestytään haastattelemalla varhaiskasvatuksen opettajia. Kysymyksien avulla on tarkoitus tuoda heidän kokemuksiaan aiheeseen liittyen. Puolistrukturoituun kyselylomakkeeseen luotiin kysymykset kolmen pääteeman ympärille: vanhempien erojen näkyminen päiväkodissa, lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa ja yhteistyö vanhempien kanssa. Näiden teemojen avulla pyrittiin ymmärtämään varhaiskasvatuksen opettajan työtä perheen erotilanteessa ja lapsen tukemista varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen avulla halutaan ymmärtää, mitä kohtaaminen on, miten perheen kanssa työskennellään haastavan elämäntilanteen aikana ja miten lapsen hyvinvointi otetaan huomioon kaiken keskellä.

2.2 Aiheen rajaaminen

Tutkimusaihe rajataan keskittymällä varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiin eron aikaisesta työskentelystä vanhempien kanssa. Tutkimuksessa ei tulla käsittelemään vanhempien näkökulmaa varhaiskasvatuksen tekemästä erotyöstä, vaan keskitytään ammattilaisten näkökulmaan. Olen tehnyt tietoisin valinnan sen suhteen, että aihetta ole aiheellista rajata varhaiskasvatuksen opettajan pohjakoulutuksen mukaan. Tutkimuksessa on olennaisempaa löytää ammattilaisen kokemuksia työstä vanhempien eron aikana. Aihetta rajataan myös sen mukaan, minkä ikäisien lapsien kanssa varhaiskasvatuksen opettaja työskentelee. Haastattelut tulaaan tekemään varhaiskasvatuksen opettajille, jotka toimivat 3–4-vuotiaiden lasten kanssa. Kyseisinä ikävuosina lapsen älyllisen ja sosiaalisen kehitysasteen mukaan hän alkaa olla kiinnostunut toisista ihmisistä ja siitä, mitä tapahtuu sekä miksi tapahtuu (MLL 2019). Aikuinen on pienelle lapselle esimerkki. Hän mallittaa ja kannattelee lasta. Aikuisen toiminta voi tukea tai murentaa lapsen kehitystä. Ero on perheelle kriisitilanne.

Tutkimusaihetta saadaan myös rajattua haastattelukysymyksien asettelulla. Haastattelu toteutetaan puolistrukturoidusti teemahaastatteluna. Teemahaastattelu antaa mahdollisuuden haastattelijan ja haastateltavan väliselle vuorovaikutukselle. Puolistrukturoidussa haastattelussa ei ole strukturoidun haastattelun tapaan valmiita vastausvaihtoehtoja. Kysymykset ovat valmiiksi mietittyjä ja kaikille samat. Keskustelun ja haastattelun kulku riippuu haastateltavan vastauksista. Haastatte-

lun aiheet luodaan teoriaosuuden antaman viitekehukseen sopivaksi. Haastattelun aikana keskustellaan erilaisista teemoista ja siten on hyvä ottaa huomioon, että haastattelussa myös lisäkysymykset ovat mahdollisesti tarvittavia varsinkin, jos niillä saadaan arvokasta lisätietoa tutkimukseen. Haastattelun avulla pyritään saamaan käsitys varhaiskasvatuksen opettajan työstä vanhempien ja lapsen kanssa eron aikana. Samalla pyritään tuomaan vanhempien erojen näkymistä ja lapsen tuen tarpeen tunnistamista haastavassa elämäntilanteessa esiin ajankohtaisena ilmiönä. Tässä tutkimuksessa haastattelukysymykset annettiin haastateltaville ennalta luettaviksi, jotta heillä oli aikaa pohtia aiheita erilaisista näkökulmista. Tällä myös neutraloitiin haastattelutilannetta, kun haastattelut toteutettiin etäyhteyden avulla eikä suorassa vuorovaikutustilanteessa.

3 PERHE KÄSITTEENÄ

Tilastokeskuksen (2020) mukaan perheen muodostavat avio- tai avoliitossa tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa. Perheeksi luokitellaan myös jompikumpi vanhempi lapsineen sekä avio- ja avopuoliso sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia. Lapsen äidistä tulee lapsen syntyessä tämän huoltaja. Avioliiton nojalla aviomiehestä tulee aviolapsen huoltaja. Avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen vanhemmat voivat sopia, että he ovat yhdessä lapsen huoltajia. (Väestöliitto 2020.) Arkikielessä perheistä puhuttaessa käytetään termiä lapsen vanhemmat.

3.1 Vanhempien ero

Suhteessa olevat henkilöt päätyvät eroon monenlaisista syistä. Pruukin ja Sinkkosen (2017, 8) mukaan eroon päädytään hyvinkin arkisista syistä, kuten väsymys/uupumus, ristiriidat kotitöiden ja lastenhoidon jakautumisesta, pettymys perhe-elämän raskauteen, kumppanin antaman tuen puute, puhumattomuus ja toisesta vieraantuminen. Kahden ihmisen erolla tarkoitetaan, että yhteinen avio- tai avoliitto ei enää jatku. Juridisessa mielessä erossa sovitaan omaisuuden jaosta sekä asumisjärjestelyjen muuttumisesta ja lasten huoltajuudesta, elatuksesta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta (Apueroon.fi 2020).

Vuonna 2019 solmittiin 22 296 avoliittoa ja edellisenä vuonna 23 799. Vuonna 2019 Suomessa avoliitossa olevista pareista 13 365 päätyi avioeroon. Avioerojen määrä nousi 195:llä edellisestä vuodesta. (Tilastokeskus 2020 a.) Lapsiperheitä Suomessa vuonna 2019 oli yhteensä 558 302. Lapsiperheistä 57 prosenttia oli avioparien muodostamia ja noin 25 prosenttia avoparien muodostamia. 558 302 lapsiperheestä äiti ja lapsi -perheiden osuus oli 20 prosenttia ja isä ja lapsiperheisen osuus kolme prosenttia. (Tilastokeskus 2020 b.)

Vaikka vanhempien yhteinen vanhemmuus samassa perheessä loppuu, eivät vanhemmat eroa lapsistaan. Lapset yhdistävät eronnutta paria pysyvästi. Eroavien vanhempien tulee tietoisesti luoda uusi ja rakentava tapa olla vanhempia lapsilleen. Kummallakin vanhemmalla on yhtäläinen vastuu lapsista. Tarvitaan vuoro-

vaikutusta ja sen jatkuvuutta sekä molempien osapuolien sitoutumista vanhemmuuteen. Ero on joukko juridisia, taloudellisia ja sosiaalisia muutoksia. Lapsiperheessä tapahtuvassa erossa tärkeintä on turvata lapsen hyvinvointi ja turvallisuus. Lapsen oikeuksien mukaan lapsella on oikeus elää vanhempien kanssa ja pitää yhteyttä vanhempiinsa, jos ei asu heidän luonaan. Lapsen vanhempien tulee huolehtia lapsen kasvatuksesta ja hoidosta. Valtion ja kuntien tulee auttaa vanhempia, jos he tarvitsevat apua. (MLL 2017.) Eron jälkeen vanhempien on hyvä huolehtia hyvinvoinnista ja jaksamisesta. Vanhemman ja vanhempien on muistettava, että jaksamiseen tai kasvatuskysymyksiin voidaan hakea apua. Ero on perheen keskeinen asia, mutta läheiset ystävät ja sukulaiset voivat toimia voimavarana, joka auttaa uuden arjen muodostumisessa. Apua voi tarvittaessa pyytää yhteiskunnallisista tukipalveluista, kuten sosiaalitoimesta.

3.2 Vanhemmuussuunnitelma – esimerkki lapsen asioista sopimiseen

Vanhemmuussuunnitelma on kehitetty osana Lapsi- ja palvelumuutosohjelmaa (LAPE). Suunnitelman pohjana on käytetty kansainvälisiä esikuvia. Kyseessä ei ole juridinen asiakirja, joka toimitettaisiin viranomaiselle tai toteuttamista valvoisivat viranomaiset (STM 2018.)

Vanhemmuussuunnitelma on tarkoitettu vanhempien väliseksi yhteistyövälineeksi. Suunnitelman avulla pyritään huomioimaan lapsen tarpeet ja hyvinvointi käytännön järjestelyiden toteuttamisen keskiössä. Vanhemmuussuunnitelmassa käsitellään lapsen huolto, missä lapsi asuu, miten vanhemmat vastaavat lapsen pitämisestä luonaan ja miten lapsen elätkesestä huolehditaan. Suunnitelman teko auttaa vanhempia keskustelemaan ja luomaan yhteisiä pelisääntöjä. Lapsen kannalta tärkeintä olisi kuitenkin molempien vanhempien säilyminen lapsen elämässä. Vanhemmuussuunnitelman avulla vanhemmat voivat löytää roolinsa, miten vanhemmuutta jatketaan ja vastuuta jaetaan. Vanhemmuussuunnitelma sitouttaa vanhempia toimimaan sovitun mukaisesti. Suunnitelma auttaa vanhempia esimerkiksi lapsen päivähoidon suunnittelussa ja toteuttamisessa. Suunnitelmaan voidaan selkeyttää lapsen tuonti- ja hakutilanteita, vanhempainiltoihin sekä vasukeskusteluihin osallistumista ja kommunikointia varhaiskasvatuksen työntekijöiden välillä.

Vanhemmat voivat myös tuoda esiin päiväkodilla, mitä sopimuksessa on sovittu. Tämä on yksi tapa saada varhaiskasvatuksen työntekijälle ja vanhemmille yhteinen linja, miten lapsen kanssa toimitaan erotilanteessa ja sen jälkeen. Päiväkodin on myös mahdollista suositella vanhemmille vanhemmuussopimuksen tekemistä, jos päiväkodissa esiin tulevat tilanteet vaikuttavat siltä.

Vanhemmuussuunnitelma voidaan käyttää pohjana lastenvalvojan luona tehtyyn ja vahvistettuun sopimukseen lapsen huollosta ja elatuksesta. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeusta oleva laki määrittelee huoltajien tehtävät ja vastuut. Laki (L8.4.1983/361 a) koskee yhdessä ja erillään asuvia vanhempia. Sopimuksessa kirjataan lapsen huolto, asuminen ja elatus. Kun sopimus on vahvistettu, on se täytäntöönpanokelpoinen. Jos vanhempi ei toimi sopimuksen mukaisesti, voidaan käräjäoikeudelta hakea täytäntöönpanoa.

4 LAPSI EROSSA

Lapsi kokee vanhempien eron usein suurena menetyksenä. Miten vanhemmat toteuttavat eron on suorassa yhteydessä siihen, miten lapsi kokee eron. Eron jälkeinen tilanne vaatii vanhemmilta vaivannäköä, yhteistä pohdintaa, sopimista ja joustavuutta. Toisin sanoen vanhemmat eivät saa unohtaa, että ero koskee muitakin osapuolia kuin vain heitä. Lapsen kannalta tärkeää on lähivanhemman psyykkinen tila ja kestävyys, kunnes uusi tasapainotila arkeen löytyy. Vanhemman tulee osata käsitellä omia tunteitaan, jotta voi auttaa lasta käsittelemään eroon liittyviä tunteita. Vanhempien ero saattaa näkyä lapsen käytöksen muuttumisena, joten on tärkeää kertoa perheessä tapahtuvista muutoksista esimerkiksi päiväkodissa tai koulussa. Erotilanteessa on hyvä pyrkiä siihen, että lapsen elämä jatkuu iänmukaisella tavalla. Hänen asioistaan tulee huolehtia, hänen tekemisiään tulee valvoa ja häntä tulee rajoittaa kuten ennenkin.

Sovittaessa lapsen asumisesta, huoltajuudesta, elatuksesta ja tapaamisoikeudesta, olisi vanhempien tärkeä pitää mielessä lapsen etu. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta on olemassa laki. Lain mukaan huollon tarkoituksena on turvata tasapainoinen kasvun kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti (L8.4.1983/361 b). Hoidossa ja kasvatuksessa otetaan huomioon lapsen ikä ja kehitystaso. Lasta kasvatetaan ymmärryksellä, turvalla ja hellyydellä. Tapaamisoikeuden tarkoituksena on turvata lapselle oikeus luoda ja säilyttää myönteinen ja läheinen suhde vanhempaan, jonka luona ei asu. Tapaamisoikeuteen kuuluu lapsen oikeus olla ajoittain toisen vanhemman luona tai tavata tätä muualla tai pitää yhtyettä muulla tavalla.

4.1 3–4-vuotias lapsi

3–4-vuotias haluaa selviytyä itsenäisesti, hänellä on vilkas mielikuvitus, hän on utelias ja kysymyksiä sekä puhetta riittää. Mukaan mahtuu myös kiukkua ja harmitusta. 3–4-vuotiaat ovat vielä monella tapaa pieniä lapsia, jotka kaipaavat syliä, hoivaa ja hellittelyä. Hän tarvitsee aikuisen asettamaan rajoja sekä apua käsittelemään pettymyksen ja epäonnistumisen tunteita. 3–4-vuotias on kiinnostunut ympärillä tapahtuvista asioista ja niiden syy-seuraussuhteista. Lapsi kertoo avoimesti

itsestään ja kysyy rohkeasti asioita vierailta ihmisiltä. Kehityksen kannalta olisi tärkeää, että lapsen uteliaisuuteen suhtaudutaan ymmärtäväisesti. (MLL 2013, 5.)

Lapsen ollessa mukana erilaisissa tilanteissa ja kontaktissa eri henkilöiden kanssa kehittyy hänellä joustavia taitoja ja hänestä tulee aktiivinen osa ympäristöä. Koko lapsuuden ajan vanhemmat ovat kuitenkin hänen merkityksellisimmät ihmisensä. Hän seuraa perheenjäsenien käyttäytymistä eri tilanteissa ja jäljittelee sitä. Lapsi hakee vanhemmasta turvaa sekä oppii luottamaan itseensä ja toimimaan ympäristössä. 3-vuotias pystyy jo eroamaan vanhemmistaan lyhytaikaisesti, kunhan ympäristö on tuttu (MLL 2013, 6). Vanhempien erotessa lapselle tuttu ja turvallinen ympäristö muuttuu. Ikätasonsa mukaisesti lapsi ei pysty vielä käsittämään, ettei ero ei johdu hänestä tai vanhemmat eivät haluaisi olla hänen kanssaan.

Bowlbyn luoma kiintymyssuhdeteoria korostaa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutussuhdetta ja pyrkii kuvaamaan sen vaikutusta myöhempään kehitykseen. Teorian mukaan ihmisellä on synnynnäinen pyrkimys muodosta siteitä ja suhteita toiseen ihmiseen (Sinkkonen 2004, 1866). Teoria jakaa kiintymyssuhteet turvallisiin ja turvattomiin. Jotta lapselle muodostuu turvallinen kiintymyssuhde, hän tarvitsee läheisyyttä ja turvallisuutta. Kiintymyssuhteen muodostuminen auttaa lasta kasvamaan läpi elämän. Kiintymyssuhteet muodostuvat toistuvista tunnetoistoista, yhteisistä tunneviritymistä, kiinnostuksesta, jakamisesta ja yhteisestä pyrkimyksestä positiivisiin kokemuksiin lapsen kanssa (THL 2019).

Aikuinen on pienelle lapselle esimerkki. Hän mallittaa ja kannattelee lasta. 3–4-vuotiaan kehityksessä vanhemmat ovat lapselle erityisen tärkeitä. Lapsi saa aikuiselta turvaa ja rauhallista yhteisoloa. Hän seuraa aikuisen käyttäytymistä eri tilanteissa ja pyrkii jäljentämään sitä. Puhetyyli, käytöstavat, suhtautuminen toisiin ja taidon osoittaa hellyyttä ja muita tunteita lapsi oppii vanhemmiltaan. (MLL 2013, 6.) Tämän vuoksi vanhempien erotessa lapselle tärkeää olisi korostaa, että ero ei johdu hänestä tai vanhemman rakkaus ei lopu, vaikka toinen ei ole läsnä. Kun lapsen asumisesta on sovittu, tulee toisesta vanhemmasta lapsen etävanhempi. Termillä tarkoitetaan, että lapsi ei asu vakituisesti kyseisen vanhemman kanssa. Etävanhempi voi pyrkiä pysymään osana lapsen arkea soittamalla hänelle säännölli-

sesti. Lapselle on hyvä ilmaista, että hän on tärkeä ja rakas sekä jaa hänen surunsa, ilonsa ja muut tunteet aina mahdollisuuksien mukaan. Lapsen kanssa tehdyistä lupauksista on tärkeää pitää kiinni ja toteuttaa ne mahdollisuuksien mukaan.

4.2 Lapselle kertominen

Lapselle erosta kertominen on hankala tehtävä vanhemmille. Hänen reaktionsa on riippuvainen iästä ja luonteesta. Lapset suhtautuvat eroon yksilöllisesti eri tavoin. Tähän vaikuttaa paljolti se, minkälainen perheen tilanne on ollut ennen eroa. Lapsi kokee usein hämmennystä, pettymystä ja surua sekä jossain tilanteissa, jopa helpotusta. Lapsi ei ymmärrä, mitä ero kokonaisuutena merkitsee eikä haluaisi vanhempien eroavan.

Erosta kerrottaessa on lapselle hyvä selittää perheessä tapahtuvista muutoksista erityisesti niistä, jotka koskettavat lasta. Puheessa kannattaa ottaa huomioon, miten erosta puhutaan ja miten lasta valmistellaan asiaan. Näillä on vaikutusta siihen, miten lapsi suhtautuu vanhempien eroon. Lapselle kannattaa kertoa erosta siinä vaiheessa, kun päätös on tehty ja varma. Monesti uskotaan, että erosta lapselle kertomatta jättäminen olisi lasta suojaava tekijä (Väestöliitto 2020). Todellisuudesta lapsi kokee suuren mullistuksen täysin valmistautumatta, mikä voi vaikuttaa lapsen uskoon ja luottamukseen elämän ennustettavuudesta.

Keskustelu lapsen kanssa olisi hyvä käydä molempien vanhempien kanssa ja etukäteen sopia, mitä lapselle kerrotaan. Erokeskustelussa on hyvä ottaa huomioon lapsen ikä ja miten lapsi pystyy käsittelemään asiaa. (Apueroon.fi.) Lapsen turvallisuudentunteen kannalta painotetaan, että häntä rakastetaan ja huolehditaan erosta huolimatta. Lapselle tehdään selväksi, ettei ero ole lapsen syy tai johdu lapsen toiminnasta tai käytösestä. Näin lasta valmistellaan kohtaamaan vanhempien ero ja arjen rutiinien muuttuminen. Ero usein konkretisoituu lapselle siinä vaiheessa, kun toinen vanhemmista muuttaa yhteisestä kodista pois tai lapsi muuttaa vanhemman kanssa uuteen kotiin. Lapselle pyritään antamaan turvaa ja turvallisuuden kokemus. Tärkeää on, että lapsi tietää tapaavansa etävanhempaansa tulevaisuudessakin. (Broadwell 2020.)

Ero muuttaa kaiken tuntemastaan arkielämästä. Lapset elävät elämäänsä luottaen sen jatkuvan samanlaisena. Lapset reagoivat eroon monenlaisilla tavoilla ja sopeutuminen voi kestää jopa vuosia. Lapsen käyttäytyminen ja tunne-elämän oireet voivat olla hyvin moninaisia, mutta ne eivät muodosta lapsille tyypillistä tai yhteneväistä oirekuvaa (Pruuki & Sinkkonen 2017, 27). Tilanne on lapselle stressaava ja lasten selviytymisen kannalta olisi parasta, jos turvattomuudentunne jäisi mahdollisimman lyhyt aikaiseksi. Lapsen tulee antaa kokea tilanteesta nousevat tunteet, koska pieni lapsi ei osaa vielä sanoittaa kokemaansa. Aikuisen on mahdollista rohkaista lasta ilmaisemaan tunteitaan keskustelemalla niistä hänen kanssaan. Pieni lapsi voi oirehtia olemalla korostetun kiltti, olemalla aggressiivinen tai saada jopa raivokohtauksia, vatsakivulla tai päänsäryllä ja hän voi taantua kehityksensä tai vastustaa nukahtamista sekä heräillä yöllä. (MLL.fi.) Lasta on tärkeä kuunnella ja ottaa osaa hänen tunteisiinsa sekä antaa niille oikeus. Pienen lapsen kohdalla on hyvä sanoittaa lapsen tunteita eli opeta lasta antamaan nimi kokemalleen tunteelle. Lasta pyritään auttamaan ratkaisemaan tilanteen luomia ongelmia. Vanhemman on kuitenkin tärkeä muistaa rajoittaa lasta tarpeen mukaan. Eron jälkeen ensimmäinen vuosi on lapselle usein vaikein. Hän kokee hämmennystä, miksi hänen pitää liikkua kahden kodin välillä ja miksi tutut rutiinit muuttuvat. Eron mahdollisesti aiheuttamat stressi, suuttumus ja ahdistus helpottuvat usein ajan kanssa. (Morin 2019.)

5 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatuslain (L 13.7.2018/540 2019) mukaan varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta. Kokonaisuudessa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuslaki ohjaa varhaiskasvatuksen toimintaa. Sitä sovelletaan kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan järjestämään tai tuottamaan päiväkotitoimintaa ja perhepäivähoitoon. Varhaiskasvatuslaki määrittelee varhaiskasvatuksen toimintamuodoiksi päiväkotitoiminnan, perhepäivähoidon ja avoimen varhaiskasvatustoiminnan.

Tässä opinnäytetyössä varhaiskasvatuksella viitataan päiväkodissa järjestettävään päiväkotitoimintaan. Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta. Lapsen huoltajat tekevät päätöksen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. (Opetushallitus 2020.) Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on edistää lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatuksella tuetaan lapsen oppimisen edellytyksiä ja elinikäistä oppimista. Se tukee lapsen leikin, liikkumisen, taiteen ja kulttuuriperinnön mukaista monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset. Varhaiskasvatus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

5.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on tehty perustuen varhaiskasvatuslakiin. Perusteiden pohjalta suunnitellaan paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoitus on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukasta varhaiskasvatusta koko maassa (Opetushallitus 2018, 7). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä.

Varhaiskasvatussuunnitelmia laaditaan paikallisesti, ryhmittäin ja yksilöllisesti. Paikallinen suunnitelma määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatusta suunnitelman mukaisella alueella. Suunnitelmassa otetaan huomioon paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana on lapsen etu ja tarpeet. Lapsella on varhaiskasvatustilain nojalla oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeä tuntea lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Lisäksi laatimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. (Opetushallitus 2018, 9). Lasten yksittäisistä varhaiskasvatussuunnitelmista esiin nousevat asiat muodostavat mahdollisuuden koostaa ryhmä varhaiskasvatussuunnitelman. Suunnitelma ohjaa ryhmän pedagogista toimintaa.

5.2 Varhaiskasvatuksen opettaja

Uusi varhaiskasvatustilain tuli voimaan syyskuussa 2018. Uudistuksen mukana myös varhaiskasvatuksessa työskentelevien henkilöiden tehtävänimikkeet kokivat muutoksen. Uudistuneen varhaiskasvatustilain mukaan varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin vaaditaan varhaiskasvatustilain mukaisesti vähintään kasvatustieteiden kandidaatin tutkinto, jonka opintoihin on sisältyvät ammatillisia valmiuksia antavat opinnot (L 13.7.2018/ 540). Valtioneuvosto säätää tarvittavat opinnot sekä täydentävät opinnot. Ennen uuden varhaiskasvatustilain voimaan astumista käytettiin ammattinimikettä lastentarhanopettaja. Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005) määrittelee lastentarhanopettajan kelpoisuusvaatimukseksi kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus tai sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon, johon sisältyvät varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan suuntautuneet opinnot sen laajuisina kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

Varhaiskasvatuslain uudistuksen jälkeen lastentarhan opettajat ovat kelpoisia käyttämään varhaiskasvatuksen opettajan ammattinimikettä.

Uuden varhaiskasvatuslain voimaan astumisen jälkeen varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyden voi saada sosionomi amk-tutkinnolla, jos koulutukseen on hyväksytty 1.9.2019 mennessä ja valmistuu viimeistään 31.7.2023. Tämän jälkeen sosionomin amk-tutkinnolla voi saada kelpoisuuden varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviin. (OAJ.fi.)

5.3 Tuen tarpeen tunnistaminen

Varhaiskasvatussuunnitelmassa kerrotaan lapsen tuen tarpeen tunnistamisesta ja siihen järjestettävästä tarpeen mukaisesta tuesta. Oikeanaikaisella ja oikein kohdennetulla tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, kasvamista ja hyvinvointia. Varhaiskasvatuslaissa (L 13.7.2018/540) varhaiskasvatuksen tavoitteiksi määritellään lapsen yksilöllisen tuen tarpeen tunnistaminen ja lapsen vanhempien kanssa yhdessä toiminen tasapainoisen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea vanhempaa lapsen kasvatustyössä. Vanhempiin tulee olla yhteydessä heti, kun huoli herää lapsen hyvinvoinnista. Lapsen tuen tarve voi olla lyhytaikaista ja vähäistä tai pitkäaikaista ja samanaikaisesti useita erilaisia tuen muotoja. Tuen tarpeen havaitseminen vaatii jatkuvaa havainnointia, dokumentointia ja arviointia (Peda.net 2020.)

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden perustyötä ei ole erouttaminen. Päiväkoti ja sen työntekijät ovat kuitenkin avainasemassa lapsen ja vanhempien välillä. Vanhemmat ja varhaiskasvattajat kohtaavat toisiaan, jos eivät päivittäin, niin ainakin viikoittain. Varhaiskasvatuksen voi olla vaikea tarjota lapselle oikeanaikaista tukea, jos eroa ei oteta päiväkodin työntekijöiden kanssa esille. Vanhempien ei välttämättä ole helppoa ottaa keskustelun aiheeksi eroa. Lapsen kannalta erosta kertominen mahdollisimman aikaisin kuitenkin auttaa henkilökuntaa reagoimaan tilanteeseen tarpeen mukaisesti. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea, ei rangaista. Varhaiskasvattajat ovat koko perhettä varten ja he voivat tarvittaessa ohjata perheen tarvitsemiensa palveluiden piiriin. (Ensi- ja turvakotienliitto.fi 2019.) Kun vanhempien kanssa sovitaan yhteiset pelisäännöt, miten lapsen kanssa erosta

puhutaan, voidaan lapselle tarjota hänen tarvitsemaansa yksilöllistä tukea. Varhaiskasvatuksen työntekijät osaavat paremmin vastata lapsen kysymyksiin ja pysyvät auttamaan tunteiden sanoittamisessa. Päiväkoti tarjoaa myös muuttumattoman ympäristön ja säännöllisen päivärytmin lapselle.

6 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEIDEN MUKAINEN YHTEISTYÖ VANHEMPIEN KANSSA

Varhaiskasvatuksen ja huoltajien välisen yhteistyön tavoitteena on yhteinen sitoutuminen lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen sekä oppimisen edistämiseen. Kasvatustyötä tukevat luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Vuorovaikutuksen luominen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta.

Perheen kanssa keskustellaan kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista. Kokonaisuudessa huomioidaan perheen moninaisuus, lapsen yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen sekä vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. (Opetushallitus 2018, 34.) Vanhempien kanssa jaetaan päivittäisiä tapahtumia ja kokemuksia. Lapsen huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Vanhemmilla on myös oikeus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen.

Yhteistyön apuna käytetään ja hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Erilaisia vanhempien kanssa käytettäviä yhteistyön muotoja ovat varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen, toteuttamisen arviointi sekä päivittäminen, varhaiskasvatuskeskustelut ja ohjaus sekä neuvonta varhaiskasvatuspalveluista. Vanhempien kanssa pidetään yhteyttä kodin ja varhaiskasvatuksen välillä ja järjestetään erilaisia tapahtumia, juhlia sekä retkiä. Vanhempien kanssa pidetään vanhempainiltoja sekä -vartteja. (OAJ 2020.)

Varhaiskasvatus tukee ja täydentää vanhempien kotona tekemää kasvatustyötä. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön huomioiden ja havaintojen jakamisen sekä keskustelu luo pohjan toimivalle vuorovaikutukselle sekä tukee lapsen hyvinvoinnin turvaamista. Varhaiskasvatuksen opettajan on hyvä osata olla tukena, olla avoin ja pysyvä ammattilaisena kohtaamisissa.

7 AMMATTILAINEN OSANA VANHEMPIEN EROPROSESSIA

Varhaiskasvatus on osa lapsen kasvua ja luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Jokainen lapsi on erilainen ja jokaisella on aiempi elämäkokemuksensa. Lapselle merkittäviä tekijöitä ovat vanhempien ja lapsen välinen vuorovaikutus- ja kiintymyssuhde. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen henkilöstö luo luottamuksellisen suhteen lapseen. Henkilöstön ja vanhempien välinen yhteistyö tuo lapsen elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Huoltajien kanssa tehty yhteistyö korostuu erityisesti, kun lapsella on tuen tarvetta. Erotilanteessa varhaiskasvatuksen tulee ottaa huomioon, miten ero vaikuttaa lapsen hoidon järjestämiseen ja syntyykö lapselle tuen tarve muuttuvassa elämäntilanteessa. Vanhempien kanssa olisi hyvä keskustella lapsen asumis- ja hoitojärjestelyistä. Keskustelussa on myös hyvä sopia, kumpaa vanhempaa tiedotetaan vai tiedotetaanko molempia vanhempia päiväkodin asioista.

Kun lapsen kotona tilanne eron vuoksi muuttuu, tarjoaa varhaiskasvatus tutun ja turvallisen ympäristön. Päiväkodin arki ja sen rutiinit pysyvät samoina ja tarjoavat siten lapselle pysyvyyttä sekä jatkuvuutta. Päiväkodin toiminnassa on yhteinen rytmi sekä toistuvuus. Päiväkodin ammattilaiset pystyvät tarjoamaan lapselle sensitiivisen aikuisen sekä fyysistä läheisyyttä. Ammattilaiset seuraavat lapsen reagoitua käsillä oleviin tilanteisiin. Fyysiseen läheisyyteen kuuluvat lohdutuksen hetket, joissa lapsi saa rauhassa purkaa surua, kiukkua, ikävää ja pettymystä. (Keskinen, S ja Virjonen, H 2004, 134.) Varhaiskasvattajat ovat keskeisessä roolissa lapsen ja vanhempien välillä. He voivat toimia lapsen äänenä keskusteltaessa vanhempien kanssa. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoite on edistää lapsen iän mukaista kehitystä yhteistyössä vanhempien kanssa. Tätä tavoitetta ei unohdeta, vaikka lapsen vanhemmat eroaisivat. Vanhempien kanssa keskustellaan tuen saamisen mahdollisuudesta ja mitä vanhemmat mahdollisesti toivovat varhaiskasvatuksessa huomioitavan.

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Vaasan kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa. Tutkimuksessa ei käytetty yksityisiä päiväkoteja. Haastateltavien varhaiskasvatuksen opettajien tuli työskennellä kolme- neljävuotiaiden ryhmässä. Vaasan kaupungin alueen päiväkodeista arvottiin 10 päiväkotia, joiden johtajia lähestyttiin tutkimuksen saatekirjeellä (liite 1). Vaikka laadullisessa tutkimuksessa tutkimuskohteen rajaamista ei yleensä tehdä sattumanvaraisesti, päätin kuitenkin ensimmäisen alueellisen rajaamisen tehtäväksi satunnaisvalinnalla. Satunnaisvalinnan tekeminen tutkimuskohteiden rajaamisessa oli tietoinen riski ja jälkeenpäin mietittynä rajauksen olisi voinut toteuttaa toisellakin tavalla. Alkukartoitus olisi voitu lähettää kaikkiin Vaasan alueen päiväkoteihin ja tämän jälkeen saaduista vastauksista olisi valittu tutkimukseen sopivimmat. Näin olisi rajattu aineistoa sen teoreettisen edustavuuden ehdoilla eli miten tapaukset voidaan nähdä esimerkkeinä tutkittavasta ilmiöstä. Tämä olisi myös noudattanut enemmän ”klassisia” kvalitatiivisen tutkimuksen piirteitä. Vaasan kaupungin päiväkoteja on lukumäärällisesti kuitenkin paljon, joten koin oleelliseksi tehdä ensimmäisen rajauksen jo ennen yhteydenottoja.

Saatekirje lähetettiin sähköpostitse ja mukana oli kyselylinkki alkukartoitukseen. Alkuperäisessä tutkimussuunnitelmassa oli tarkoitus kerätä haastatteluun osallistuvilta henkilöitä kirjallinen osallistumislomake. Käytännöllisyyden kannalta kuitenkin totesin sähköisen linkin olevan kaikkien osapuolten kannalta tehokkain tapa kerätä tieto haastatteluun osallistumisesta. Kyselylinkki toisin sanoen alkukartoitus luotiin Google Forms- pohjaan. Forms on Googlen luona palvelu, jolla voidaan luoda kyselyitä ja mielipidetutkimuksia. Kerättyä tietoa voidaan tarpeen mukaan analysoida erilasten kaavioiden avulla. (G Suite Learning Center 2020.) Alkukartoitus sisälsi kysymykset työntekijän työhistoriasta, kokemuksesta eronneen perheen lasten ja vanhempien kanssa työskentelystä sekä kokemuksesta lapsen tukemisesta eron aikana. Lisäksi alkukartoituksessa pyydettiin antamaan yhteystiedot, jotta haastatteluun valittuihin voitiin ottaa yhteyttä.

Alkukartoitus lähetettiin kymmeneen satunnaisvalinnalla saatuun päiväkotiin maaliskuun puolivälissä ja kyselylinkille annettiin kahden viikon vastausaika. Tuona aikana alkukartoitus ei saanut yhtäkään vastausta. Tämän jälkeen alkukartoituksen vastausaikaa lisättiin kevään aikana yhteensä neljä viikkoa. Ensimmäisen kerran viesti lähetettiin uudelleen päiväkoteihin, joihin oli jo aikaisemmin lähestytty. Vastausajaksi annettiin kaksi viikkoa. Tämä tuotti kaksi haastateltavaa. Tämän jälkeen saatekirje ja alkukartoitus lähetettiin neljään uuteen päiväkotiin kahden viikon vastausajalla. Tällä saatiin hankittua yksi osallistuja tutkimukseen lisää. Alkukartoituksen vähäisen vastausprosentin vastanneiden vastaukset käytiin kuitenkin läpi, jotta voitiin varmistaa heidän sopivuutensa tutkimuksen tarkoituksiperiin. Kolmen alkukartoitukseen vastanneiden varhaiskasvatuksen opettajan vastaukset tarkasteltiin ja niistä voitiin todeta heidän olevan teoreettiselta edustavuudeltaan tutkimukselle sopiva. Heillä oli kokemusta eronneiden perheiden kohtaamisesta ja heidän kanssaan työskentelystä ja lapsen tuen tarpeen tunnistamisesta sekä lapsen tukemisesta. Heidän ryhmissään oli tutkimuksen tekohetkellä eronneen perheen lapsia sekä heillä oli useamman vuoden kokemus varhaiskasvatuksessa työskentelemisestä.

Alkukartoituksen avulla saatuihin kolmeen haastateltavaan oltiin yhteydessä sähköpostitse. Haastattelut järjestettiin etäyhteyden kautta ja ne taltioitiin ääni- sekä kuvatiedostoina. Haastattelun toteutuksessa otettiin huomioon, että kysymyksiin vastaaminen tarvitsi haastateltavilta valmistautumista. Näin olleen haastattelulomake (liite 2.) lähetettiin haastateltaville etukäteen. Haastattelun aikana keskusteltiin erilaisista opinnäytetyön aiheen liittyvistä teemoista. Keskustelun aikana kysyttiin tarvittaessa täydentäviä kysymyksiä. Haastattelutilanteet olivat arviolta viidentoista minuutin pituisia. Haastateltavat olivat jokainen valmistautuneet haastatteluun todella tarkasti ja miettineet kysymyksiä useista eri näkökulmista. Kaikki haastatteluista saatu materiaali litteroitiin. Vastauksia käsiteltiin kolmessa eri teemassa, joiden mukaan haastattelun kysymykset oli rakennettu. Teemoja olivat vanhempien erojen näkyminen päiväkodissa, lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa ja yhteistyö vanhempien kanssa. Aineistosta nousevia näkökulmia käsiteltiin yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien kautta suhteessa teemoihin sekä tutkimuson-

gelmiin. Haastatteluista nousevista näkökulmista koottiin yhteenvedoksi muistilista, jota varhaiskasvatuksen opettaja voi käyttää työnsä tukena.

8.1 Tutkimusote

Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluina. Haastatteluun luotiin etukäteen viitekehystä sopivat teemat keskustelulle. Puolistrukturoidussa haastattelussa ei ole strukturoidun haastattelun tapaan valmiita vastausvaihtoehtoja. Kysymykset ovat valmiiksi mietittyjä ja kaikille samat. Haastateltavat vastaavat kysymyksiin täysin omin sanoin.

Tutkimussuunnitelman mukaan haastatteluista saadun materiaalin sisältöanalyysi oli tarkoitus tehdä teoriaohjaavasti eli analyysia ohjaa vuoroin teoria vuoroin aineisto. Toisin sanoen aineistosta nousevia analysoitavia asioita tulkintaan ja ryhmitellään teorian ohjaamana. Kuitenkin haastattelujen toteuduttua ja litterointia tehdessäni huomasin aineistosta nousevien keskeisten asioiden olevan selkeitä ja vahvoja teemoja, ettei niiden tulkitsemiseen tarvita teoriaa. Toisin sanoen haastattelu materiaali auttoi ymmärtämään käsillä olevaa ilmiötä ilman, että sitä verrattiin teoriaan. Haastattelusta saatu materiaali antoi vastuksia tutkimusongelmiin. Näin ollen haastatteluista saatu materiaali käsiteltiin aineistolähtöisellä sisältöanalyysillä. Aineistosta nostettiin esiin keskeiset asiat riippumatta siitä, mitä ne ovat tai miten ne suhteutuvat aiempiin tutkimuksiin.

8.2 Aikaisemmat tutkimukset

Saastamoinen (2013) käsittelee opinnäytetyössään, kuinka eroperhettä tuetaan päivähoitossa. Työn tavoitteena oli kartoittaa hyvinkääläisten ja lahtelaisten päiväkotien eroperheiden tukemista 3–6-vuotiaiden ryhmissä. Lahdessa järjestettiin Ero lapsiperheessä –koulutus. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten koulutus auttoi lahtelaisia kasvattajia tukemaan eroperhettä. Hyvinkääläiset kasvattajat eivät ole käyneet Ero lapsiperheessä -koulutusta. Yhteistyökumppanina opinnäytetyössä olivat Ensi- ja turvakotienliiton alaisuudessa oleva Neuvokeskus sekä Lahden Ensi- ja turvakotiyhdistyksen Eroperheen kahden kodin lapset –projekti.

Salmela (2013) käsittelee opinnäytetyössään vanhempien eroa ja lapsen hyvinvointia päiväkodissa. Työn tarkoituksena oli selvittää vanhempien eron kokeneiden lasten hyvinvointia päiväkodissa sekä lastentarhanopettajien keinoja lapsen tukemiseen. Teoria käsittelee perhettä hyvinvoinnin tuottajana sekä eron vaikutuksia perheeseen ja lapsen hyvinvointiin. Opinnäytetyö käsittelee myös lastentarhaopettajan työnkuvaa, lapsen tukemista sekä tekijöitä, jotka suojaavat eron vaikutuksilta.

Lehti (2014) käsittelee opinnäytetyössään eroavia vanhempia sekä perheisen kohtaamista ja tukemista vanhempien erossa vuoropäiväkodeissa. Tavoitteena oli selvittää, näkyvätkö vanhempien avo- ja avioerot vuorohoitopäiväkodin arjessa ja jos näkyvät, niin miten. Opinnäytetyö pyrki selvittämään myös, miten varhaiskasvatusammattilaiset vuorohoitopäiväkodissa toimivat perheiden kanssa, jossa vanhemmat ovat eronneet ja kaipaisivatko he näiden perheiden kohtaamiseen tukea.

Nesteen ja Ämmälän (2016) opinnäytetyössä keskityttiin lapsen vanhempien eron keskellä sekä miten eroperheitä huomioidaan ja tuetaan Seinäjoen kaupungin päiväkodeissa.

Näitä tutkimuksia ja omaani yhdistävät kiinnostus selvittää, miten eroperhe kohdataan ja heidän kanssaan työskennellään. Eroavaisuudet töiden välillä syntyvät tekijöiden luomista rajoituksista tutkimuksissaan. Saastamoisen työssä on kartoitettu eroperheiden tukemista 3–6-vuotiaiden ryhmissä ja omassa työssäni olin valinnut ikäryhmäksi 3–4-vuotiaat. Hänen työssään on myös enemmän kehittävä ote, kun selvitettiin erokoulutuksen hyötyjä. Omassa työssäni pyrittiin nostamaan esiin varhaiskasvatuksen opettajan kokemuksia eron aikana työskentelemisestä. Salmela on työssään halunnut samankaltaisesti kuin minä selvittää keinoja lapsen tukemiseen päiväkodissa. Hänen työssään on pyritty ilmentämään, miten lasten hyvinvointi ilmenee päiväkodissa. Se eroaa omasta työstäni, jolla pyrittiin tuomaan esiin näkyvätkö erot päiväkodissa ja millaisilla tavoilla. Lehden työssä on käsitelty erojen näkymistä vuoropäiväkodissa, joka tuo tutkimukseen oman vivahteensa. Vuorohoito eroaa omalla tavallaan päivähoidosta, jota on hyödynnetty tutkimuksessani. Neste ja Ämmälä ovat työssään halunneet tuoda esiin eron aikaisen työn

kehittämisen. Tutkimuksessani pyrittiin tuomaan varhaiskasvatuksen opettajan kokemuksia esiin. Näin ollen kehittämisen näkökulma olisi mahdollinen jatkotutkimus aihe suhteessa omaan tutkimukseen. Aikaisemmat tutkimuksen ovat ajalta ennen vuoden 2018 varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Tutkimuksissa on käytetty termejä, kuten kasvatuskumppanuus ja lastentarhanopettaja. Nämä termit ovat jo vanhentuneet ja näin ollen niitä ei erityisemmin työssäni käsitellä.

9 TULOKSET

Haastatteluun osallistui kolme varhaiskasvatuksen opettajaa. Haastateltava yksi on 27-vuotias. Hänen on koulutustaustaltaan sosionomi (amk) ja hänellä on kelpoisuus toimia varhaiskasvatuksen opettajana. Hän on työskennellyt päiväkodissa noin kolme vuotta. Haastateltava 2 on kolmekymmentävuotias koulutustaustaltaan sosionomi (amk) ja hänellä on kelpoisuus toimia varhaiskasvatuksen opettajana. Hän on tehnyt päiväkodissa töitä noin viisi vuotta. Kolmas haastateltava on kaksikymmentäviisivuotias kasvatustieteiden kandidaatti. Hän on työskennellyt päiväkodissa noin kolme vuotta.

Haastattelun kysymykset luotiin kolmen pääteeman ympärille: vanhempien erojen näkyminen päiväkodissa, lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa ja yhteistyö vanhempien kanssa. Teemat sisälsivät kahdesta kolmeen kysymystä. Haastattelun aikana esitettiin tarvittavia lisäkysymyksiä.

9.1 Vanhempien erojen näkyminen päiväkodissa

Ensimmäinen teema haastattelussa oli vanhempien erojen näkyminen päiväkodissa. Tämä sisälsi kysymykset eronneiden perheiden lasten määrästä lapsiryhmässä ja näkyvätkö vanhempien avo- tai avioerot päiväkodissa ja miten.

Teeman kysymykset:

- Kuinka monta eronneen perheen lasta on ryhmässäsi?
- Näkyvätkö vanhempien avo- tai avioerot päiväkodissa? Miten?

Haastateltavilla oli haastattelujen hetkellä lapsiryhmässään yhdestä neljään eronneen perheen lasta. Haastateltava kaksi kuvasi tilannetta lapsiryhmässään harvinaiseksi, koska eronneen perheen lapsia oli haastattelun hetkellä vain kaksi.

”Tällä hetkellä sillain aika poikkeuksellinen ryhmä, että niitä on vaan kaksi kappaletta, että usein tuntuu et niitä on tosi monta lähes niin kuin enemmän kuin puolet on eroperheistä.”

Teeman toisessa kysymyksessä käsiteltiin vanhempien avo- tai avioerojen näky- mistä päiväkodissa ja miten ne mahdollisesti näkyvät. Kaikki kolme haastatelta- vaa vastasivat, että erot kyllä näkyvät päiväkodin arjessa. Haastateltava yksi kuva- si vastauksessaan lasten turvattomuuden tunnetta ja tunteiden käsittelyä. Haasta- teltava kaksi nosti esiin konkreettisia asioina isä- ja äitiviikot ja lapsen ikävän toista vanhempaa kohtaan. Hän kertoi myös ikävän purkautumisesta kiukkuna tai muuna ei toivottuna käytöksenä. Haastateltava kaksi kertoi myös tilanteen, jossa lapsi on ihmetellyt toisella lapsella olevan vain yksi koti. Haastateltava kolmen mukaan vanhempien erot näkyvät esimerkiksi epäselvyytenä lapsen hakutilanteis- sa.

” Esimerkiksi lasten turvattomuutena ja sitten lasten tunteiden käsittelyssä näkyy. Saattaa alkaa itkemään ihan kesken päivän sitä, että mulla on niin ikävä isää tai äitiä, jos on vaikka äiti tai isä viikko tai on menos viikonlopuks isälle. Niin sitten ne tunteet rupee heräämään, mitä lähemmäksi mennään sitä vaihtoa.”

” Tälläisiä konkreettisia asioita, että lapsella saattaa olla esimerkiks isäviikkoja tai äitiviikkoja, että yhdellä viikolla ollaan vaan isän kanssa tekemisissä ja seu- raavalla viikolla taas äiti tuo ja hakee esimerkiksi. Se saattaa johtaa siihen, että lapsi hirveesti ikävöi sitä toista vanhempaa silloin kuin hän on vaikka isällä niin äitiä kauhee ikävä. Se tulee sit myös päiväkodissa esille ja saattaa tulla ihan jo- tain sellaista reagointiakin, että sitten ikävä purkautuu kiukkuna tai jonain täm- mösenä ei toivottuna käytöksenä. ”

” Lapsi saattaa puhua, että minulla on kaksi kotia. Sitten joku on joskus saattanut, jopa ihmetellä et joillain lapsilla koko perhe asuu sama taloudessa et se on niin normaali et on kaksi kotia. Niin siitä saattaa tulla ihmettelyn aihe.”

” Meille ehkä vähän auki kuka tulee hakemaan ja milloin tulee hakemaan ja kelle saa antaa mitäkin vaatteita. ”

Kaikille haastateltaville esitettiin sama täydentävä kysymys, tuovatko vanhemmat itse esiin, että ovat eroamassa tai ovat eronneet. Haastateltavat yksi ja kaksi olivat sitä mieltä, että vanhemmat usein kertovat itse erostaan. Haastateltava yksi kertoo,

että vanhemmat tukeutuvat heihin hyvin aikaisessakin vaiheessa. Haastateltava kolme näki tilanteen niin ettei erosta uskalleta tulla kertomaan.

” Mulla oli yhdessä vasu keskustelussa silleen et kyselin, miten kotona sujuu niin äiti purskahtaa itkuun ja kertoo et erottiin just viime viikolla.”

” Sit tosiaa monesti keskustelee ja kyselee vinkkejä, miten kannatas toimia ja näin. Kyllä vanhemmat tukeutuu meihinkin niissä, vaikka ero olis ihan tuore.”

” Tuntuu et vanhemmat eivät oikein uskalla tulla sanomaan et, jos on tällöinen tilanne tai jos on tulossa tai on päällä. Niin usein ehkä kuulee siltä lapselta, että isä ei nyt asu kotona tai jotain tällästä. Ne ei ehkä suoraan tuu sanomaan.”

9.2 Lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Toinen teemoista sisälsi kolme kysymystä lapsen tukemisesta. Kysymyksillä haluttiin selvittää, huomioidaanko ja tuetaanko eroperheiden lapsia sekä millä tavoin, tulisiko eroperheiden lapsia tukea enemmän ja haluavatko, että heidän lastansa tuetaan erotilanteessa.

Teeman kysymykset:

- Huomioidaanko ja tuetaanko eroperheiden lapsia päiväkodissanne? Miten?
- Koetko, että eroperheen lapsia tulisi tukea enemmän? Miten?
- Haluavatko vanhemmat mielestäsi, että heidän lastansa tuetaan erotilanteessa?

Haastateltavat olivat kaikki sitä mieltä, että heidän päiväkodissaan eroperheen lasta huomioidaan ja tuetaan. Haastateltava yksi kuvaa tilannetta ”tuntosarvien” käyttämiseksi, kun tietää millainen tilanne lapsella on taustalla. Niiden avulla huomioidaan ja arvioidaan tilannetta, mitä lapsi tarvitsee. Haastateltava kaksi kertoo, että lapselle tarjotaan läheisyyttä ja huomiota sekä keskustelumahdollisuutta. Hän myös tuo esiin, että vanhempien kanssa voidaan keskustella mitä he haluavat erosta lapsen kanssa puhuttavan. Haastateltava kolme kertoo päiväkodin tarjoavan

lapselle pysyvän ja normaalin ympäristön, vaikka kotona tilanteet muuttuvat. Tuen tarve arvioidaan yksilöllisesti lapsen tarpeen mukaan.

” Kun tiedän, että sitä on siellä taustalla, niin pystyy olemaan tuntosarvilla.”

” Kyllä, mun mielestä tosi hyvin otetaan huomioon ja tuetaan. Silloin, jos varsinkin ero on aika tuore tapaus niin lapsi kaipaa enemmän ehkä syyliä tai muuten vaan huomiota tai haluaa jutella.”... ” Paljon saattaa tulla lapselta kysymyksiä siihen eroon ja me sitten tietysti vastataan parhaamme mukaan. Sitten tietysti keskustellaan mahdollisesti myös vanhempien kanssa millä tavalla he toivoo, että tästä puhutaan lapsen kanssa. ”

” Katotaan yksilöllisesti et, mitä tarvitsee. Mä mietin sen niin et semmonen rutiini ja struktuuri siellä päiväkodissa on ja et se päiväkoti pysyy semmosena normaaliympäristönä, vaikka siellä kotona on se tilanne. Niin päiväkodissa on se normaali arki. Se varmaan tuo tosi paljon semmosta turvallisuuden tunnetta ja vahvistaa sitä.”

Haastateltava kaksi toi haastattelussa esiin konkreettisia tuen muotoja, joita hän käyttää apuna lapsen tukemisessa. Hän kertoo lastenkirjoista, jotka käsittelevät vanhempien eroa. Kirjoja lainataan tarvittaessa kirjastosta ja luetaan yhdessä lapsen kanssa. Hän kertoo korostavansa lapselle, että vanhemmat rakastavat lasta, vaikka eivät asu samassa kodissa. Keskustelun yhteydessä on hyvä myös pyrkiä sanoittamaan lapsen tunteita. Pieni lapsi ei välttämättä osaa kuvailla tunnetta, jota kokee.

Haastateltavat näkivät tärkeänä lapsen tukemisen. Haastateltava yksi näkee, että lapsi voitaisiin tukea enemmän. Hän kertoo vanhempien olevan hukassa, miten tilanteen aikana olisi hyvä toimia ja ehdottaakin esimerkiksi ohjeistuksia neuvolasta tai perheneuvolasta. Haastateltava kolme arvioi tuen määrän olevan lapsesta riippuvainen. Haastateltava kaksi nostaa esiin päiväkodin resurssit. Hän kertoo, että työntekijöillä olisi varmasti halua tehdä enemmänkin kuitenkin resurssit on otettava huomioon.

” Tottakai haluais tehdä enemmän ja tää tunne on ihan kaikkien lasten kohdalla, jotka tarvii erityistä tukea, mutta. Kun mä mietin näitä meidän resursseja, mitkä meillä tällä hetkellä on niin, kyllä musta tuntuu et me tehdään kuitenkin ihan tarpeeks. Meillä on niinku hyvät ja oikeanlaiset keinot käytössä. ”

Kolmas teeman kysymys käsitteli aihetta, haluavatko vanhemmat heidän lastansa tuettavan erotilanteessa. Haastateltavat yksi ja kaksi kokevat, että vanhemmat toivovat tukea päiväkodilta. Haastateltava yksi kertoo saaneensa kiitosta vanhemmilta, kun on kertonut lapsen puheita erosta päiväkodissa. Myös haastateltava kaksi kertoo saaneensa positiivisista palautetta vinkeistä, joita on annettu miten toimia lapsen kanssa kotona. Hän kertoo antaneensa esimerkiksi lastenkirjojen nimiä, joissa käsitellään eroa. Haastateltava kaksi lisää myös, että näkee vanhempien erosta kertominen eräänlaisena tuen pyyntönä ja uskoo, että sen kautta vanhemmat toivovat päiväkodin reagoivan tilanteeseen.

” Se, että vanhemmat kertoo siitä asiasta avoimesti. Niin mä näen sen vähän semmosena tuenpyyntönä. Kun he tuo sen tilanteen meille julki niin mä jotenkin oletan et he sit toivoo et me jollain tapaa reagoidaan ja tuetaan ja huomioidaan sitä lasta. ”

Haastateltava kolme koki, että vanhempien on hankala kertoa erostaan päiväkodissa. Hän kertoo, etteivät vanhemmat oikein uskalla tuoda tilannetta esiin ja useammin tilanteesta kuulee lapsen kautta. Tämän vuoksi tilanteessa epäselvää, millainen tilanne oikeasti on kotona ja millaista tukea lapsen olisi hyvä saada. Hän kertoo mahdollistavansa aikaa läsnäololle ja kuuntelemiselle perheille, jotka kertovat tarvitsevansa tukea.

9.3 Yhteistyö vanhempien kanssa

Kolmantena teemana haastateltavien kanssa keskusteltiin vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Kysymykset sisälsivät aiheet yhteisestä toimintamallista, tiedon saamisesta ja eron aikaisen työn kehittämisestä.

Teeman kysymykset:

- Pitäisikö päiväkodilla olla yhteinen toimintamalli eroperheiden kohtaamiseen? Millainen se voisi olla?
- Koetko saavasi riittävästi tietoa ja osaamista eroperheiden ja lapsen kohtaamiseen sekä tukemiseen?
- Miten eroperheiden kanssa työskentelyä voitaisiin kehittää? Koetko sen olevan tarpeellista?

Haastateltavien kanssa keskusteltiin, pitäisikö päiväkodilla olla yhteinen toimintamalli eroperheiden kohtaamiseen ja millainen se mahdollisesti voisi olla. Kaikki haastateltavat olivat ajatuksesta hieman eri mieltä. Haastateltava yksi koki, että yhteinen toimintamalli auttaisi ammatillisuuden rajan säilyttämisessä, mitä tulisi tukea ja vähentäisi kokeilun tarvetta ajatuksella, mikä toimii ja mikä ei. Haastateltava kaksi kertoo, että ei koe yhteistä toimintamallia tarpeelliseksi. Toivoo kuitenkin koulutusta, jotta tietoa sekä tukemisen muotojen vaihtoehtoja voitaisiin jakaa. Haastateltava kolme sanoo toiminnan olevan perheestä lähtöistä ja jokainen tapaukseen tehdään suunnitelma tiimikohtaisesti. Tilanteet nähdään yksittäistapauksina.

” Monesti sitä mieltii, meneekö yli sen ammatillisuuden rajan kanssa siinä, kun tuet vanhempaa tai lasta, että sä et oo vähän liian kaveria sille vanhemmalla esimerkiksi”... ” Vois ihan hyvin kouluttaa ammattituntijoita siis asiantuntijoita siihen, miten meidän pitää käyttäytyä, koska sitten aina vaan kokeilee miten mikä toimii ja mikä ei. Sit lyö päätä seinään et olinkohan liiankin empaattinen.”

” Mä sanosin et ei välttämättä tarvii olla mitään yhteistä toimintamallia, koska ne erot on kuitenkin niin hirveen erilaisia ja perheet on erilaisia ja kulttuurit on erilaisia. Mutta sen mä näkisin hyödylliseksi, että kuitenkin koko henkilöstöä koulutettais tästä asiasta. Jaettais sitä tietoa asiasta ja et siellä vois niinkuin tarjota sellasia vaihtoehtoja, millä tavalla sitä asiaa lähestyä.”

” Lähtee tosi paljon siitä perheestä ja lapsen tarpeesta. Se nähdää semmosena yksittäistapauksena ja sit suunnitellaan sen pohjalta.”

Toisena teeman aiheena keskusteltiin tiedon saamisesta eroperheiden ja lapsen kohtaamiseen sekä tukemiseen. Haastateltavat yksi ja kolme kokivat, että netistä saa tietoa tarvittaessa. Haastateltavat yksi ja kaksi kertoivat myös työssä tulleen kokemuksen olevan eduksi tilanteessa toimimiseen. Kaikki haastateltavat kokivat, että tietoa voisi saada enemmän. Tieto voisi olla myös helpommin saatavilla.

” Kyllä tietoa voi aina saada lisää eikä koskaan voi olla tarpeeks valmis kohtamaan perheen. ”

” Enemmänkin vois saada, että oikeestaan kaikki tieto mitä mulla on niin, se on tullu ihan oman työkokemuksen kautta tai oman kiinnostuksen kautta. Et on itse ruennut etsimään tietoa, vaikka netistä tai kirjoista. En mä muista et koulussakaan olis hirveesti puhuttu tästä aiheesta. Toivoisin kyllä enemmän siihen liittyvää tietoa. ”

” Mä en muista et semmosta olis esimerkiks tarjottu tai ylipäättään sitä et ei oo tuotu esille, mistä semmosta tietoa saa. Vähän sillai itse etsittävä. ”

Vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyötä puhuttiin vielä eroperheiden kanssa tehtävän työn kehittämisen näkökulmasta. Haastateltavat kokivat, että työn kehittäminen olisi tarpeellista. Haastateltava yksi ehdottaa yhteistä toimintamallia, mutta tiedostaa sen rakentamisen hankaluuden erojen erilaisuuden vuoksi. Haastateltava kaksi mietti sopivaksi työvälineeksi henkilöstön intranetin hyödyntämistä, erilaisia luentoja tai konkreettista materiaalipakkia, joka voisi kiertää ryhmissä tarpeen mukaan. Hän tuo myös esiin henkilöstön työohjauksen ja toivoo sen tarjoamiseen matalampaa kynnystä. Haastateltava kolme kertoi saman tyyppistä ratkaisua kuin haastateltava kaksi. Hän myös kokisi jonkun alustan tai pohjan hyödylliseksi, josta tietoa voitaisiin hakea.

” Joku toimintamalli ja kysytty niiltä vanhemmilta mitä ne haluaa. mutta tässä tulee se haaste et eroihin on monta syytä. ”

” Mulla tuli ihan mieleen et kaupungilla esimerkiks on ihan semmonen intranetti, mikä on näkyvissä ihan vaikka kaikille varhaiskasvatuksen työntekijöille. Siellä vois olla joku tällöinen vinkkipankki, missä olis niinku vaikka tähän aiheeseen

hyväks todettuja linkkejä tai just niitä lastenkirjoja tai sitten ihan lastenohjelmia-kin, missä on tätä asiaa käsitelty. ”... ”Sit vois toisaalta olla ihan semmonen konkreettinen materiaalipakki.” ... ”Sitten vielä työnohjaus, mitä mun mielestä tulis tarjota henkilökunnalle matalammalla kynnyksellä.”

Haastattelua päätettäessä haastateltavilta kysyttiin vielä haluavatko he lisätä aiheeseen vielä jotain, jonka kokivat jääneen käsittelemättä. Haastateltava yksi jäi pohtimaan toimintamallia ja sen kehittämistä mahdollisesti lasten näkökulmasta. Miten tunteita voitaisiin käsitellä ja miten erosta voidaan puhua lapsen ikätason mukaisesti. Hän lisää, että on olemassa hyviä tunnekortteja muttei suoraan erotilanteeseen sopivia. Hänen sanoin *”me ei olla terapeutteja, mut välillä me ollaan niitä täällä päiväkodissa”*. Haastateltava kaksi kertoo siitä, miten yleistä on, että päiväkodissa on eroperheen lapsia sekä miten arkipäiväistä siihen liittyvien tilanteiden käsittelystä on tullut.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksella pyrittiin vastaamaan kysymyksiin, miten varhaiskasvatuksen opettaja kohtaa ja työskentelee erotilanteessa olevan perheen kanssa sekä miten lasta tuetaan erotilanteessa varhaiskasvatuksessa. Haastattelut antoivat erilaisia näkökulmia erotilanteessa olevien perheiden kanssa työskentelyyn ja tarjosivat ideoita mahdollisiin jatkotutkimuksiin. Tässä tutkimuksessa keskityttiin varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmiin ja kokemuksiin. Mahdollisessa jatkotutkimuksessa aihetta voitaisiin tutkia vanhempien näkökulmasta ja mitä he toivovat varhaiskasvatukselta eron aikana. Jos varhaiskasvatuksen opettajille lähdetäisiin kokoamaan eräänlaista toimintamallia voisi sen koostamista ajatella lapsen näkökulmasta. Miten tunteita voitaisiin käsitellä ja miten erosta voidaan puhua lapsen ikätason mukaisesti. Varhaiskasvatuksen opettajien tekemälle työlle eron aikana ja sen kehittämiselle on selkeästi kysyntää, koska haastatteluihin osallistuneet kokivat tietoa olevan vähän ja toivoivat lisää koulutusta aiheeseen.

Haastatteluista voidaan todeta, että lapsen tukeminen eron aikana koetaan tärkeäksi. Tilanteessa edetään lapsen ehdolla ja tarpeen mukaisesti. On vanhemmista riippuvaista toivovatko he tukea lapselleen ja tuovatko sen esiin päiväkodissa. Vanhempien kanssa voidaan käydä ja usein on kannattavaa käydä keskustelua, miten he toivovat lapsen kanssa erosta puhuttavan. Useissa tilanteissa vanhemmat toivovat vinkkejä kotiarkeen ja haluavat kuulla puhuuko lapsi erosta päiväkodissa. Päiväkoti on lapselle paikka, jossa rutiinit säilyvät, vaikka kotona arki muuttuu. Päiväkoti tarjoaa struktuuria ja eräänlaista jatkuvuuden tunnetta. Lapselle päiväkodin ammattilaiset ovat turvallisia ja luotettavia aikuisia lapsen elämässä. Ammattilaiset voivat tarjota turvaa, läheisyyttä, huomiota sekä keskustelu mahdollisuuksia. Lapsen kanssa voidaan käsitellä tunteita ja opetella sanoittamaan, mitä tunteita lapsi kokee. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi lastenkirjoja tai lastenohjelmia, jotka käsittelevät eroa.

Varhaiskasvatuksen opettaja kohtaa ja työskentelee erotilanteessa olevan perheen kanssa perheestä lähtevällä tavalla. Useammassa tilanteesta vanhemmat tuovat itse esiin, että ovat eroamassa. Joissakin tilanteissa kuitenkin tilanne voi tulla esiin

lapsen puheesta ja näin aiheuttaa epäselvyyttä esimerkiksi tuen kohdentamisessa. Varhaiskasvatuksen opettajan ja vanhempien välinen luottamus on tärkeä, jotta molemmin puolinen kommunikaatio voisi toimia saumattomasti. Kun vanhemmat kertovat avoimesti kotona olevasta tilanteesta, voidaan se nähdä eräänlaisena avunpyyntönä. Vanhemmat toivovat tukea lapselle päiväkodissa, mutta haluavat myös apua kotiarkeenkin. Vanhemmille voidaan tarjota vinkkejä lapsen kanssa puhumiseen ja asioiden käsittelyyn. Vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä erotilanteessa päiväkodilla olisi hyvä olla yleiset toimintatavat. Erillinen toimintamalli ei välttämättä olisi tarpeellinen, mutta tiedon saamisen tulisi olla helpompaa. Tietoa voitaisiin esimerkiksi erilaisilla koulutuksilla tai luennoilla. Vaasan kaupungin käytössä olevaa intranettiä voitaisiin mahdollisesti myös hyödyntää tiedon jakamisessa. Intranetissä voisi olla vinkkipankki, joka sisältää esimerkiksi hyväksi todettuja linkkejä aiheeseen liittyen ja lastenkirjoja sekä lastenohjelmia. Tapoja auttaa vanhempia ja lasta eron aikana on yhtä monta kuin on erilaisia erojakini. Varhaiskasvatuksen opettajaa työssä auttaa ajan kanssa tullut kokemus. On myös rohkeasti koitettava, mikä toimii ja mikä ei missäkin tilanteessa. Avoin kommunikointi ja kohtaaminen ovat avainasemassa perheen kanssa työskentelyssä.

Kuten on todettu, aikuinen on pienelle lapselle esimerkki ja saa häneltä turvaa sekä rauhallista yhteisoloa. Bowlbyn kiintymyssuhdeteoria korostaa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutussuhdetta ja sen merkitystä myöhempään kehitykseen. Eron aikana lapsen ja vanhempien kiintymyssuhteet ovat eräänlaisessa vaaratilassa, jos lasta ei huomioida eron toteuttamisessa oikealla tavalla. Lapsi elää elämäänsä luottaen sen jatkuvuuteen. Jokainen lapsi reagoi vanhempien eroon eri tavalla. Näin ollen ei ole olemassa yhtä oikeaa vastausta, kuinka lasta huomioidaan ja tuetaan eron keskellä. Lasta on osattava kuunnella ja hänelle on annettava tarpeen mukaan tilaa. Hänen kanssaan on hyvä yrittää myötäelää ne kokemukset, joita tilanteesta eteen tulevat. Lapselle on tärkeä tuoda esiin, että vanhemmat rakastavat lasta eikä ero ole lapsen syy.

Vanhempien ja lasten kanssa työtä erotilanteessa tehdään yksilöllisesti ja tilanteen vaatimalla tavalla. Tukea haluttaisiin antaa enemmänkin, kuten ihan jokaiselle tu-

kea tarvitsevalle lapselle. Työssä on kuitenkin otettava huomioon resurssit ja sen tuoma rajallisuus. Eroperheiden kanssa työskentelyn kehittäminen koetaan tarpeelliseksi. Kehittämistä varten aihetta voitaisiin tutkia haastatteleamalla eronneen perheen vanhempia. Tutkimuksessa kartoitettaisiin, millaisia toiveita vanhemmilla on varhaiskasvatuksen ammattilaisille erotilanteen aikana tehtävään yhteistyöhön vanhempien kanssa ja miten lasta toivottaisiin tuettavan.

Varhaiskasvatuksen opettajat ovat oman alansa tietäjiä ja taitajia. Heillä on suuri vastuu lapsen kokonaisvaltaisesta kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. He myös edistävät tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisevät syrjäytymistä. Työllä on vaikutus lapsen loppuikään saakka. Laadukas varhaiskasvatus on tärkeää, muttei itsestään selvyys. Se syntyy kokonaisuudesta lakeja, suunnitelmia, päätöksiä, resurssikysymyksiä ja lista jatkuu loputtomiin. Toteuttamisesta kuitenkin vastaajat työntekijät arjen puurtajat, jotta kaikki toteutuisi suunnitelmien, tavoitteiden ja velvollisuuksien mukaisesti. Toiminta ei muutu laadukkaaksi pedagogiseksi toiminnaksi ilman osaavia ja koulutettua varhaiskasvatuksen opettajia. On yhteiskunnallisesti tärkeää kehittää varhaiskasvatuksen opettajien työtä ja toimintaa sekä koulutusta.

Alkukartoituksen avulla haastatteluihin tavoiteltiin viittä haastateltavaa. Prosessin aikana kuitenkin ilmeni ongelmia, kuten toimimattomat sähköpostiosoitteet sekä kevään COVID 19 -tilanne. Haastatteluun saadut kolme haastateltavaa antoivat tutkimukselle arvokasta tietoa. Vastauksien avulla tutkimusongelmia pystyttiin käsittelemään eri näkökulmista. Haastattelut olisi ollut mahdollista toteuttaa sähköisenä kyselynä, joka olisi mahdollisesti tuottanut enemmän vastauksia. Kääntöpuolena asialle kuitenkin olisi mahdollisesti ollut, ettei vastauksissa olisi ollut samantyyppistä yksityisyyskohtaisuutta kuin henkilökohtamisessa toteutetuissa yksilöhaastatteluissa. Haastatteluista nousi esiin varhaiskasvatuksen opettajien käyttämiä keinoja toimia vanhempien kanssa ja tukea lasta varhaiskasvatuksessa. Näistä arvokkaista tiedoista koostettiin muistilista varhaiskasvatuksen opettajan työn tueksi. Muistilistan (liite 3) tärkeiksi teemoiksi nousivat lapsen tunteiden kokeminen, lapselle puhuminen, vanhempien kanssa kommunikointi ja vinkit vanhemmille kotiin.

10.1 Eettisyys

Kirjoitus prosessin aikana käsittelin tekemiäni vaiheita ajatuksen, mikä on oikein ja mikä on väärin avulla. Opinnäytetyön tekstit on tuotettu itse. Tekstin tuottaminen apuna käytettiin laadukkaita ja erilaisia lähteitä. Työssä käytettäviä lähteitä tarkasteltiin lähdekriittisesti. Lähteet on merkitty tekstiin lähdeviittausten avulla ja ne ovat löydettävissä lähdeluettelosta. Opinnäytetyö on tarkistettu plagiointitunnistusjärjestämässä ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisten ohjeiden mukaisesti (Arene 2019).

Saatujen haastattelujen materiaaleja ei ole muutettu tarkoitukseen sopiviksi, vaan ne ovat käytetty ja tulkittu sellaisenaan. Haastateltavat osallistuivat vapaaehtoisesti ja antoivat suostumuksensa materiaalien käyttöön. Haastattelut järjestettiin etäyhteyden avulla. Haastattelutilanne pyrittiin pitämään mahdollisimman neutraaleina, jotka vastauksia ei pystytty manipuloimaan. Koko opinnäytetyön prosessin ajan tekijää on sitonut salassapitovelvollisuus. Kerätty tieto on säilytetty niin ettei se ole kuin asianomaisen käytössä. Tutkimuksessa käytettävät esimerkit on käsitelty niin etteivät alkuperäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Opinnäytetyön valmistuttua kerätty haastattelumateriaali hävitettiin asianmukaisesti.

Opinnäytetyön tekijän kirjoitusprosessiin kuuluivat prosessin aikana aikataulun noudattaminen ja kunnioittaminen. Tekijä hallitsee Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisissä suosituksissa (Arene 2019) mainitut hyvät tieteelliset käytännöt ja sitoutui noudattamaan niitä koko kirjoitusprosessin ajan. Prosessin aikana opinnäytetyön tekijä piti yhteistyötahon kanssa tehdyistä lupauksista, kuten salassapitovelvollisuudesta.

10.2 Validiteetti ja reliabiliteetti

Validiteetti ilmaisee, miten tutkimuksessa käytetty tutkimusmenetelmä mittaa tutkittavaa ilmiötä. Toisin sanoen mittaako tutkimusta sitä, mitä sen avulla on tarkoitus selvittää. (Hiltunen 2009 a.) Tutkimus toteutettiin yksilöhaastatteluina. Haastateltaville annettiin kyselylomakkeet etukäteen luettaviksi, jotta he saivat valmistautua haastattelutilanteeseen. Etäyhteyden kautta järjestetyillä haastatteluilla saa-

tiin kerättyä tutkimukselle arvokasta tietoa. Haastateltavien vastauksista oli havaittavissa, että he olivat ajatelleet asioita erilaisista näkökulmasta ja käyttäneet aikaa haastatteluun valmistautuessaan. Haastateltavien hakuprosessin aikana oli ongelmia saada haastateltavia osallistumaan tutkimukseen. Alkukartoitukseen vastanneet varhaiskasvatuksen opettajat olivat kuitenkin teoreettiselta edustavuudeltaan tutkimuksen tarkoitukseen sopivia. Haastattelulomakkeen kysymysten kysymysasettelu pyrittiin muodostamaan niin, että niillä saatiin kohderyhmältä tutkimukseen sopivaa tietoa. Kysymyksiä täydennettiin tarpeen mukaan lisäkysymyksillä, jotta haastateltavat pystyivät vastaamaan mahdollisimman monipuolisesti. Näin myös ehkäistiin pelkkiä kyllä- ei vastauksia.

Reliabiliteetti ilmaisee tutkimuksen luotettavuutta ja tulosten toistettavuutta. Reliabiliteetissa tarkastellaan yhdenmukaisuutta, tarkkuutta, objektiivisuutta ja jatkuvuutta. (Hiltunen 2009 b.) Tutkimukseen kerätty materiaali perustuu yksilöhaastatteluihin. Jokaisen haastateltavan vastaus perustuu heidän omiin kokemuksiinsa ja ajatuksiin. Vastauksia on käsitelty huolellisesti, rehellisesti ja niitä muutamatta. Tutkimus on toistettavissa kyselylomakkeen avulla. Tulokset kuitenkin saattavat olla eroavat, koska vastaukset perustuvat haastateltujen kokemuksiin. Tutkimuksen prosessi on myös pyritty avaamaan seikkaperäisesti, jotta se lisäisi tutkimuksen toistettavuutta. Haastatteluiden osallistuneiden määrää (3) voidaan pitää tutkimuksen luotettavuutta heikentävänä. Tulee kuitenkin muistaa kyseessä olevan kvalitatiivinen tutkimus, jossa ei ole selvää haastateltavien määräsääntöä.

LÄHTEET

Apuaeroon.fi. 2020. Miten kertoa lapselle erosta. Viitattu 13.5.2020.
<https://apuaeroon.fi/lapsi-ja-ero/miten-kertoa-lapselle-erosta/>

Apuaeroon.fi. 2020. Parisuhteen päätyminen. Viitattu 11.5.2020.
https://apuaeroon.fi/tietoa_erosta/elama-eroa-ennen-ja-eron-jalkeen/

Arene. 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suosituksen. Viitattu 4.6.2020. <http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>

Broadwell, L.2020. Age by age guide on the effects of divorce on children. Viitattu 18.8.2020. <https://www.parents.com/parenting/divorce/coping/age-by-age-guide-to-what-children-understand-about-divorce/>
<https://www.parents.com/parenting/divorce/coping/age-by-age-guide-to-what-children-understand-about-divorce/>

Ensi- ja turvakotienliitto.fi. 2019. Varhaiskasvattaja yhteistyövanhemmuuden tukijana. Viitattu 19.8.2020. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/blogi/varhaiskasvattaja-yhteistyovanhemmuuden-tukijana/>

G Suite Learning Center. 2020. Get started with Forms. What can you do with Forms?. Viitattu 17.8.2002.
<https://support.google.com/a/users/answer/9302965?hl=en>

Hiltunen, L. 2009 a. Validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetti tutkimusmenetelmän näkökulmasta. Viitattu 5.7.2020.
http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf

Hiltunen, L.2009 b. Validiteetti ja reliabiliteetti. Reliabiliteetti tutkimusmenetelmän näkökulmasta. Viitattu 5.7.2020.
http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf

Kajaanin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyöpankki. 2020. Viitattu 11.1.2020.
<https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Aineiston-keruumenetelmat/Haastattelu>

L 13.7.2020. Varhaiskasvatuslaki. Viitattu 18.8.2020.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

L 8.4.1983/361. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Viitattu 11.5.2020.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>

Lehti, M-L. 2014. Vanhemmat eroavat. Perheiden kohtaaminen ja tukeminen vanhempien erossa vuoropäiväkodissa.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/70846/valmis%20ot.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

MLL. 2013. Lapsi eri ikävuosina. 3-vuotias. Helsinki. Esa Print Oy.

MLL.fi. 2017. Lapsen oikeudet. Viitattu 27.7.2020. <https://www.mll.fi/tietoa-mllsta/lasten-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeudet/>

MLL.fi. 2019. Vanhempien ero ja lapsen tunteet. Viitattu 18.5.2020. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/vanhempien-ero/vanhempien-ero-ja-lapsen-tunteet/>

MML.fi. 2019. Vanhemmille. Lapsen kasvu ja kehitys. Viitattu 11.1.2020. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/>

Morin, A. 2019. The psychological effects of divorce on children. Viitattu 18.8.2020. <https://www.verywellfamily.com/psychological-effects-of-divorce-on-kids-4140170>

Neste, T ja Ämmälä, J. 2016. Lapsi vanhempien eron keskellä. Eroperheiden huomioiminen ja tukeminen Seinäjoen kaupungin päiväkodeissa. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/118718/Ammala_Janniina.pdf?sequence=1&isAllowed=y

OAJ. 2020. Mitä opettajan työ on. Opettajana varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Viitattu 8.5.2020. <https://www.oaj.fi/arjessa/mita-opettajan-tyo-on/opettajana-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa/>

OAJ. 2020. Yhteistyö kodin kanssa. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa. Viitattu 12.5.2020 <https://www.oaj.fi/arjessa/yhteistyo-kodin-kanssa/#yhteistyon-muotoja-varhaiskasvatuksessa>

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 11.5.2020. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Opetushallitus. 2020. Varhaiskasvatus. Viitattu 11.5. 2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus>

Peda.net. 2020. Varhaiskasvatus. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa. Viitattu 18.8.2020. <https://peda.net/kangasniemi/varhaiskasvatus/v/lkjot/ttv>

Pruuki, H & Sinkkonen, J. 2017. Lapsi ja ero. Eväitä eteenpäin. Helsinki. Kirjapaja.

Räihä, H. 2004. Perheen vuorovaikutus ja lapsen kehitys. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Keskinen, S ja Virjonen, H. Helsinki. Kustannusyhtiö Tammi.

Saastamoinen, V. 2013. Kuinka ero perhettä tuetaan päiväkodissa? https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/59723/Saastamoinen_Vilma.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Salmela, A. 2013. Vanhempien ero ja lapsen hyvinvointi päiväkodissa. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/66836/Salmela_Annika.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sinkkonen, J. 2004. Kiintymyssuhdeteoria – tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. Viitattu 28.5.2020. https://www.hameenkesayliopisto.fi/wp-content/uploads/2018/09/sinkkonen_2004.pdf

STM.fi. 2018. Lapsen arki eron jälkeen. Suunnitelma vanhempien yhteistyöstä. Viitattu 17.8.2020. <https://stm.fi/documents/1271139/4816712/Vanhemmuussuunnitelma+osa+1+Tieto+vanhemmille>

THL.fi. 2019. Kiintymyssuhteen merkitys ja tukeminen. Viitattu 29.5.2020. <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/vammaisen-henkilo-vanhempana/kiintymyssuhteen-merkitys-jasen-tukeminen>

Tilastokeskus.fi. 2020. Pikkulapsiperheiden määrä vähentynyt lähes viidenneksellä 2010-luvulla. Viitattu 4.7.2020. https://www.stat.fi/til/perh/2019/perh_2019_2020-05-22_tie_001_fi.html

Tilastokeskus.fi. 2020. Solmittujen avioliittojen määrä väheni edelleen. Viitattu 4.7.2020. https://www.stat.fi/til/ssaaty/2019/ssaaty_2019_2020-05-08_tie_001_fi.html

Tilastokeskus.fi.Perhe.Viitattu 11.5.2020. <https://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html#tab1>

Väestöliitto. 2020. Ero aiheuttaa lapselle stressiä. Viitattu 16.8.2020. https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapset_ero/stressitekijat/

Väestöliitto.fi. 2020. Avioerot. Viitattu 15.8.2020. https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/parisuhteet_ja_seksuaalisuus/avioerot/

Väestöliitto.fi. 2020. Holhooja-huoltaja. Viitattu 11.5.2020. https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/avio-ja_avoliiton_lakitieto/holhooja-huoltaja/

LIITE 1

Hyvä varhaiskasvatuksen ammattilainen!

Olen Jasmina Nurminen ja opiskelen Vaasan ammattikorkeakoulussa sosionomiksi. Tavoitteena on saada myös varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus. Työstän tällä hetkellä opinnäytetyötäni ja etsin työtäni varten haastateltavia varhaiskasvatuksen opettajia. Työni käsittelee aihetta ”varhaiskasvatuksen opettajien tekemä työ varhaiskasvatusikäisen lapsen ja lapsen vanhempien kanssa eron aikana”. Tutkimuksen tutkimusongelmat ovat miten varhaiskasvatuksen opettaja kohtaa ja työskentelee erotilanteessa olevan perheen kanssa sekä miten lasta tuetaan erotilanteessa varhaiskasvatuksessa.

Tutkimustani varten haastattelen 3–4-vuotiaiden ryhmässä työskenteleviä varhaiskasvatuksen opettajia. Haastateltavilla tulisi olla kokemusta yhteistyöstä vanhempien kanssa eron aikana sekä lapsen tukemisesta erotilanteessa. Haastattelut ovat yksilöhaastatteluita. Haastattelua varten on hyvä varata tunti aikaa. Haastatteluun valitaan alkukartoitukseen vastanneista sopivat henkilöt ja heihin ollaan henkilökohtaisesti yhteydessä. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Haastattelu tehdään suomeksi. Tämänhetkisen Covid-19 tilanteen vuoksi haastattelut toteutetaan etäyhteyden avulla.

Haastatteluissa saatavia tietoja käsitellään luottamuksellisesti. Tiedot tullaan myös hävittämään asianmukaisesti, kun niitä ei enää tarvita. Vastauksia käytetään vain ja ainoastaan tässä tutkimuksessa tutkimuksen tekijän toimesta. Haastatteluun osallistuvat pysyvät nimettöminä ja haastatteluissa kuvattuja tilanteita ei voida tunnistaa lopullisesta työstä. Valmis työ tullaan julkaisemaan tekijän nimellä osoitteesta www.theseus.fi

Opinnäytetyöni ohjaa Lehtori Aira Bragge. Hänet tavoittaa tarvittaessa puh. +358 207 663 606 tai sähköpostilla aira.bragge@vamk.fi. Halutessasi minulta saa lisätietoja sähköpostilla e1700860@edu.vamk.fi

Olen saanut aiheelleni tutkimusluvan Vaasan kaupungin varhaiskasvatukselta päivämäärällä 23.10.2019

Ollessasi kiinnostunut osallistumaan tutkimukseen, käythän vastaamassa kyselylinkin takana olevaan alkukartoitukseen. Jos sinut valitaan haastatteluun, ollaan sinuun henkilökohtaisesti yhteydessä. Käythän vastaamassa alkukartoitukseen viimeistään xx.xx.xxxx klo xx.xx mennessä.

<https://forms.gle/jR14eVxvdMFTC3Gz7>

Kiitos, kun luit kirjeeni!

LIITE 2

IKÄ:

KOULUTUSTAUSTA:

KUINKA KAUAN OLET TYÖSKENNELLYT PÄIVÄKODISSA:

1. VANHEMPIEN EROJEN NÄKYMINEN

Kuinka monta eronneen perheen lasta on ryhmässäsi?

Näkyvätkö vanhempien avo- tai avioerot päiväkodissa? Miten?

2. LAPSIEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Huomioidaanko ja tuetaanko eroperheiden lapsia päiväkodissanne? Miten?

Koetko, että eroperheen lapsia tulisi tukea enemmän? Miten?

Haluavatko vanhemmat mielestäsi, että heidän lastansa tuetaan erotilanteessa?

3. YHTEISTYÖ VANHEMPIEN KANSSA

Pitäisikö päiväkodilla olla yhteinen toimintamalli eroperheiden kohtaamiseen?

Millainen se voisi olla?

Koetko saavasi riittävästi tietoa ja osaamista eroperheiden ja lapsen kohtaamiseen sekä tukemiseen?

Miten eroperheiden kanssa työskentelyä voitaisiin kehittää? Koetko sen olevan tarpeellista?

LIITE 3. Muistilista

1. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasta ja auttaa vanhempi lapsen kasvatustyössä.
2. Vanhempien kanssa on hyvä luoda yhteiset pelisäännöt, miten lapsen kanssa eroa keskustellaan päiväkodissa.
3. Tarjoa lapselle tarpeen mukaan turvaa, läheisyyttä, huomiota ja keskustelumahdollisuuksia.
4. Lapselle on tärkeää korostaa, että vanhemmat rakastavat häntä ja ero ei johdu lapsesta.
5. Lapselle annetaan tilaa ja aikaa kokea tilanteesta nousevat tunteet. Pientä lasta on hyvä opettaa sanoittamaan kokemiaan tunteita.
6. Vanhemmille voidaan tarjota vinkkejä kotiin suosittelemalla esimerkiksi sopivia lastenkirjoja tai ohjaamalla perheen tarvitsemien palveluiden piiriin.
7. Perheen tilanteeseen reagoidaan yksilöllisesti. Varhaiskasvatuksen opettajan ja vanhempien välinen luottamus on avainasemassa sujuvan kommunikoinnin onnistumisessa.
8. Muista ammatillisuuden rajat.
9. Muista omat resurssisi ja työpaikan resurssit.
10. Etsi rohkeasti tietoa ja vastauksia kysymyksiisi. Jos tarvitset apua tilanteen käsittelyyn, älä jää asian kanssa yksin.